

מסורת הש"ס

(א) מ"ק כ. ג' נדרים טו.
(ב) נבנל הספרים שלפניו לא נמנע שום קרי ומכיר ועמ"ש סג"ד לקמן קכ. על הגיון ענין ויחבר לו.
(ג) ז"ל ב"ר, ד' נדרים טו.
(ד) ע"ש מ"ק כ. ב' הסוגיא וע"ש, (ה) נעמיה ל' מ"ק כ. נדרים טו.
(ו) וי"ג חנוס, (ז) וי"ג ח' והיו לפי כ"ל.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכדי וכו' כלס שאינו חשוב אלא: (ב) ד"ה דרגש וכו' ודומה לו נד:

מוסף רש"י

ובשמברין אותו. למלך כסאם אכל (נדרים טו). ערסא דגרא. מטה שאין שום עליה מיוחדת למלך, כמו (ישעיה סה) העורכים לגד שלחן (נדרים טו). כו. מכת"י, ובש"י נדרים טו. מי איכא מידי כו. מכלל דרגש לאו ערסא דגרא הוא (נדרים טו). דעד האידנא לא אורתביה עד השפא לא היה חשוב אותו מלך לאותביה על אותה מטה (מ"ק שם מכת"י). דעד האידנא לא אכילנא. משל אחריס, כדלמריין (מ"ק כ. ב') אכל אסור לכול דגדא ראשונה משל (מ"ק שם מכת"י). אינו צריך לכפותו. מטה הכרעים מלמלה, אלא זוקפין עממיהו על שני כרעיו וזו (נדרים שם). ואי ס"ד ערסא דגרא. זמניה חשונה היא כל כך (שם) אמאי אינו צריך לכפותו. ה' לא נעמיה משה מטות אלא משמחת למלך ואין יושבין עליה (מ"ק שם מכת"י). והתניא הכופה כו'. וזו נמי הואיל ומטה חשונה היא צריך לכפותה. אלא שמה מטה דרגש לאו ערסא דגרא הוא (נדרים שם). מידי דהוה אמתה מיוחדת לכליה. ויחזיק כלם, והואיל ואין שנים עליה אין צריך לכפותה (שם טו). דרגש מותר קרביטין. אין צריך לזקופה אלא הוא האכל נוטל דרגש ואם טמא. קרביטין לולאת שבו (שם). קרביטין מי אית ליה. ה' לא תפקוק ליה לעולם אלא קבוע ועומד (מ"ק שם מכת"י). ה' קיי להו דלא הו' להו קרביטין, שאינה מטה ששין שרים ללא עמיה בדרך וקובצין הארוכות אפסוהי' וטולין כן רצועות וגם כעור ששניהן עליו טולין רצועות כנגד רצועות של ארוכות המטה וכשארצין להקטין עמיה רצועות העור גדולות של ארוכות המטה ואחרי' חסותיהן כנגד רצועות הפורקן מתחין קרביטין והעור נוטל מאליו עור שני עליה. אכל אינה חשובה כל כך ה' ה' כה' אלה וזקופה דיו, וערסא דלא אית לה קרביטין ופליגא רש"י' בגמרא ואמר דעני כה' כל כך שמתיר קרביטין והעור נוטל מאליו לפי שם רצועות קבוע לעור ומתחין אותו בין ארוכות המטה וקובצין הארוכות ששניהן עליו וזקופה על דופן הכרעים וזקופה מותר קרביטין והוא נוטל:

תקופה של בועו ענוותנותו של פלטי. דלילו בועו חדל לילה ופלטי שנים רבות: דורו של משה ויהושע עסקו בתורה הרבה ודורו של חזקיהו יוסף משה כדכתיב (ישעיה י) וחזל עול מפני שמן ואמרין צחלק (לקמן דף כד): חזל עול של סנהדרין מפני שמן של חזקיהו שהיה דולק בצמי מדרשות עד שצדקו מן ועד באר שבע ולא נמנעו עם הארץ: **מחשבת נטלים אחס.** עניים היו: רבי יהודה אומר לעולם לפני המטה וילאוס שכן מליו דוד שילא אחר מטו של אצור. ואי ס"ד נשים אחר המטה אורחיה דוד להלך עם הנשים: **במחילה להכרועו.** שהיו סבורין שמלכו היה הריגת אצור: ולכפוף להכרועו. שידעו הכרוע שלל מלך דוד נהרג אצור: **למחוס בשאול.** צדריג נוב עיר הכהנים: ייד לא אסוריה. אדם חשוד היה לשאול והיה לך נמחות ולפי שלל מחס כנפול לפני בני עולה נפלת: **מכדי מחוי מחית.** והיו קאמר ייד לא אסוריה היו לא ניהגת בעמך כלס (א) חסובי אלא כלל כוחך גילית דעתך ומחית בשאול: **ששה מלכות צית דוד.** שהעמיד את איש צושת למלך ואם לא המליכו אצור היו ממליכין את דוד ומשאלן איש צושת עד יום שמלך דוד על כל ישראל היו שמי שנים ומחנה שמי שנים לאיש צושת וחזי שנה צין מיתמו למלכות דוד ששמת שאול מלך דוד בחדרין וכתיב: **בחדרין מלך שבע שנים וששה חדשים לא מלך חמש שנים צצין מיתם שאול למלכות איש צושת דמינא צקד עולם (לקמן דף ק.)** והיינו אשר מלך דוד על וגו' נמנע מלכות ישראל צטייל חמש שנים אלא חמש שנים היו צלל מלך נשמירו שמי שנים ומחנה מלכות איש צושת למלכות צית דוד: **דרגש ערסא דגרא.** נוהגין היו לערוך מטה ושלחן צצית ולא היו משתמשין בהן כלל אלא למול הצית מונחת משום יחוס. גלה מול דומה (ו) ג' גדי וסוקן (שם דף ק. טו): **עד השפא לאו אורביניה.** עד הנה לא ישע על אותה מטה שהרי מונחת היא לנוי הצית: **והשפא.** דאלה הוא צעין לאותביה עלה מהיכא מיופין לן: **השפא מוולין ליה.** משל אחריס: אלא אי קשיא אדעולא לא קשיא עלה דמינא צעלמא (מ"ק דף כ. ב') דרגש אין צריך האכל לכפותו: **מסיר קרביטין.** צימי אכלו. קרביטין לולאת: **קרביטין מי אית ליה.** הלא כשאר מטות עושין אותה מטה: **גילדא.** רצועין: **ערסא דלא.** מטה של עור וטולין רצועות צשפת העור קבוע וכשארצין לנטות עושין הרצועות צארוכות המטה וכשמתחין אותה הוא נוטל וכן קרביטין ומס וכן הוא עליו לכפותו שלא יתקלקל העור כרעיו גבוהין מסיריו למעלה. וקאמר מ"ק וזקופה על דופן הכרעים וארוכותיו למעלה ואמר ליה רבן שמעון מותר קרביטין והוא נוטל:

תחליפא שמיה דהוה שכיח בשוקא גילדא ואמר ליה מאי דרגש ערסא דלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש סירוגו

כהן גדול פרק שני סנהדרין

נשים צצאת פני המטה. דכיון דשעת זכר הוא ליכא למיחש להכרוע וצירושלמי פליגי איכא למלך דלמך לפני המטה לפי שגרמו מיתה לעולם ואית דנהגו לאחר המטה ואנשים לפני המטה לפי שגנאי צצות ישראל שיסתכלו בהן אנשים:

שישהא מלכות וכו'. אף על גז דדרשין (מדרש רבה פרשת ושלח) ומלכים ממך ילאו זה שאול ואיש צושת מ"מ היה יכול להתקיים צצוקם אחר ולא היה לו לשבות מלכות צית דוד שנמשך כצ' על פי צצא: **שתי שנים ומחצה.** פ' צקונטרס שמלכות ישראל הייתה צטלה חמש שנה צין מיתם שאול למלכות איש צושת צ' שנים ומחצה היינו שמי שנים ממלכות איש צושת ומחנה צין מיתם איש צושת למלכות דוד ולא ניהלם חדל דלמה נענש על אותה חזי שנה צצין מיתם איש צושת למלכות דוד הלא קודם מיתמו חזר אצור ונתאמץ להמליך את דוד כדכתיב (שמואל ב ג) וישלח אצור מלאכים אל דוד וגו' ועוד דכיון דחמש שנים עמדו צלל מלך ולא המליכו את דוד א"כ למה נענש אצור צמה שנתחזק אחרי כן להמליך איש צושת ונהלה לו איפכא דלוחה חזי שנה הייתה צין מיתם שאול למלכות איש צושת וצאותם הימים נתחזק אצור ודבר לכל ישראל להמליך איש צושת עד שהמליכו לסוף אותה חזי שנה ומשמת איש צושת הייתה מלכות ישראל צטלה חמש שנים עד שמלך דוד ומלכו ו' שנים ומחנה שנה דוד צצקון כדכתיב צצולא אע"ג דצצקין קרא לא חשיב ר' ק' (שנים ט) היינו לפי שנצטרע כדלמריין צחלק (לקמן דף ק.) והא דלא חשיב חזי שנה זאת צצקון צטול מלכות ישראל (במלך) היינו לפי שלא הייתה סמוך לה' שנים ולא היה הצטול יחד:

מלך שנאמר וידעו כל העם וכל ישראל כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר דרש רבא מאי דכתיב ויבא כל העם להברות את דוד כתיב להברות וקרינן להברות בתחלה להברותו ולבסוף להברותו אמר רב יהודה אמר רב מפני מה נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא נענה ושניהן מקרא אחד דרשו ויקונן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ייד לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה הכי קאמר ייד לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי טעמא לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיחה ולא נענה איתמהווי מתמה הכמות נבל ימות ייד לא אסורות ורגליך לא לנחשתים מכדי מחוי מחית מ"ט כנפול לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש א"ר נחמן (בבב) יצחק ששהא מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה: וכשמברין אותו כו': מאי דרגש אמר עולא ערסא דגרא א"ל רבנן לעולא מי איכא מידי דעד האידנא לא אורביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רבא מאי קושיא דילמא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האידנא לא אכילניה ולא אשקיניה השתא קא מוכלינן ליה וקא משקינן ליה אלא אי קשיא הא קשיא דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ס"ד ערסא דגרא אמאי אינו צריך לכפותו כהכופה יאת מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה מאי קושיא דילמא מידי דהוה אמתה מיוחדת לכלים דקתני האם היתה מיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רשב"א אומר דרגש מתיר קרביטין והוא נוטל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגרא קרביטין מי אית ליה אלא כי אתא רבין אמר לי ההוא מרבנן ורב קרביטין מי אית ליה מאי דרגש ערסא דלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש סירוגו

רב נחמן בר יצחק אמר מיחה. ומפני מה נענש מפני שעייב מלכות בית דוד שנתים ומחצה: ובשמברין אותו כו' על העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: ירושלמי דרגש יש בו משום כפית המטה נספסל אין בו משום כפית המטה. ומיך אינו חייב בכפית המטה נכון גדול חייב בכפית המטה. תני ההספד וכל העוסקין בהספד מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה מפנה היה והפסיקו רבותינו לק"ש ולתפלה. מאי דרגש ערסא דלא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר

עין משפט
נר מצוה

לד א מ"י פ"ב מהל' מלכים ה' ד ופ"ו מהל' אכל הלכה ז סמך ענין קטן: לה א מ"י פ"ב מהל' אכל הלכה ז: לו א מ"י שם הלכה ח ופ"ב מהל' מלכים הלכה ד סמך שם: לו ד מ"י פ"ב מהל' אכל הלכה יא סמך ענין מדר' כ טו"ע י"ד סי' שט סוף א: לה ח מ"י שם פ"ד הלכה ט סמך שם טו"ע י"ד סי' שט סוף א: לה ו ח מ"י שם פ"ה הלכה יח טו"ע י"ד סי' שט:

תורה אור השלם

1. רבות בנות עשו חיל ואף עלית על בלחן: משלי לא כט
2. שקר הן והכל היפי אשה יקאת ו' היא תתהלל: משלי לא ל
3. ויאמר דוד אל יואב ואל כל העם אשר אתו קרעו בגדיכם ותגורו שקיעו וספדו לפני אבנר הקצין בגדיכם ותגורו ותפולו דוד הלק אחרי הקצין שמואל ב ג לא
4. וידע כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא ירדה מהמלך קרעו בגדיכם ותגורו ותפולו דוד הלק אחרי הקצין שמואל ב ג לא
5. ויבא כל העם להברות את דוד להם בעד היום וישבע דוד לאמר בה יעשה לי אלהים ובה יקוף בי אם לפני בוא השמש אקטם קרעו בגדיכם ותגורו ותפולו דוד הלק אחרי הקצין שמואל ב ג לא
6. ויקנן המלך אל אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ייד לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאן דאמר לא מיחה הכי קאמר ייד לא אסורות ורגליך לא לנחשתים הוגשו מאי טעמא לא מחית כנפול לפני בני עולה נפלת ומ"ד מיחה ולא נענה איתמהווי מתמה הכמות נבל ימות ייד לא אסורות ורגליך לא לנחשתים מכדי מחוי מחית מ"ט כנפול לפני בני עולה נפלת למאן דאמר מיחה מ"ט איענש א"ר נחמן (בבב) יצחק ששהא מלכות בית דוד שתי שנים ומחצה: וכשמברין אותו כו': מאי דרגש אמר עולא ערסא דגרא א"ל רבנן לעולא מי איכא מידי דעד האידנא לא אורביניה והשתא מותבינן ליה מתקיף לה רבא מאי קושיא דילמא מידי דהוה אאכילה ושתיה דעד האידנא לא אכילניה ולא אשקיניה השתא קא מוכלינן ליה וקא משקינן ליה אלא אי קשיא הא קשיא דרגש אינו צריך לכפותו אלא זוקפו ואי ס"ד ערסא דגרא אמאי אינו צריך לכפותו כהכופה יאת מטתו לא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל מטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה מאי קושיא דילמא מידי דהוה אמתה מיוחדת לכלים דקתני האם היתה מיוחדת לכלים אינו צריך לכפותה אלא אי קשיא הא קשיא רשב"א אומר דרגש מתיר קרביטין והוא נוטל מאיליו ואי סלקא דעתך ערסא דגרא קרביטין מי אית ליה מאי דרגש ערסא דלא א"ר ירמיה א"ר יוחנן דרגש סירוגו

רבינו חננאל

לפחות. ואת עלית על כולנה זה פליט כן ליש. שקר הן זה יוסף והכל היופי זה בועז אשה יראת ה' [תיא] תתהלל זה פליט ד"א שקר הן זה דוד ושל משה. הכל היופי זה דודו של יחושע. אשה יראת ה' היא שקר הן זה דודו של ה' יהודה ב' אלעאי שהיו ששה תלמידים מתעטפין בטלית אחת ועוסקין בתורה: מת לו מת אינו יוצא מפתח פלטרין שלו. ו' יהודה אומר אם רוצה לצאת אחרי המטה כדרך שיצא דוד אחרי מטתו של אבנר יוצא: ו"ד מקום שנהגו הנשים לצאת אחרי המטה ויצאות לפני המטה ויצאות ר' יהודה אומר לצלם הנשים לפני המטה והמלך דוד הולך אחרי המטה כו'. אמר רב מפני מה נענש אבנר שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ואמרין כנג' בסוף נגמר הדין בור וסירה גמור לו לאבנר שיהרג כו'. ופירושו פירוש בירושלמי במסכת סוטה בפרק א' ובשמברין אותו כו' על העם מסובין על הקרקע והוא על הדרגש: ירושלמי דרגש יש בו משום כפית המטה נספסל אין בו משום כפית המטה. ומיך אינו חייב בכפית המטה נכון גדול חייב בכפית המטה. תני ההספד וכל העוסקין בהספד מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה מפנה היה והפסיקו רבותינו לק"ש ולתפלה. מאי דרגש ערסא דלא. פי' מטה של עורות. דרגש מתיר